

УДК 343.9.02

ПИСЬМЕНСЬКИЙ Євген

доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7761-7103>

НА ШЛЯХУ ДО НОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Рец. на кн.: Околіт О. В., Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації чи злочинної спільноти та участь у них: проблеми теорії і практики : монографія. Київ : Норма права, 2025. 324 с.

Проблематика організованої злочинності, яка невинно трансформується у відповідь на нові суспільні умови, залишається одним із головних викликів для правової системи України. Особливої гостроти ця тема набуває нині – в умовах воєнного стану, коли організовані злочинні структури намагаються використовувати прогалини в правовому полі та слабкість інституцій. Тому не викликає сумніву актуальність монографії Олександра Околіта та Андрія Вознюка, що присвячена складному й водночас надзвичайно важливому питанню – кримінально-правовому регулюванню відповідальності за створення, керівництво та участь у злочинних організаціях і спільнотах.

Тема, обрана авторами, є не лише актуальною, а й у певному сенсі новаторською: від часу ухвалення нової редакції ст. 255 КК України 2020 року наукова спільнота ще не мала комплексної монографії, яка всебічно охоплювала б як теоретичні засади, так і практичні проблеми застосування цієї ключової кримінально-правової норми. У цьому контексті представлена робота становить вагомий внесок у розвиток доктрини кримінального права, адже не лише систематизує наявні підходи, а й пропонує авторські рішення для низки дискусійних питань, які постають перед правозастосовною практикою у справах про кримінальні правопорушення, учинені в складі організованих злочинних угруповань.

Монографія вирізняється продуманою структурою і ґрунтовністю викладу. Чотири її розділи логічно вибудовують дослідження – від загальних теоретичних питань й аналізу новел законодавства до конкретних рекомендацій з удосконалення правозастосовної практики. Автори демонструють глибоке розуміння природи організованої злочинності, адекватно поєднуючи аналіз

догматичних конструкцій з емпіричними даними та прикладами з практики.

У першому розділі висвітлено історичний і порівняльно-правовий контекст проблеми. Автори вдало окреслюють складнощі, пов'язані з дефініцією понять «злочинна спільнота», «злочинний вплив», «суб'єкт підвищеного злочинного впливу». Значущим у роботі визначено вплив кримінальної субкультури на формування нових форм організованої злочинності, що актуалізує потребу вдосконалення законодавчого врегулювання.

У другому й третьому розділах здійснено докладний аналіз складів злочинів за ст. 255 КК України. Перевагою цього дослідження є використання порівняльного досвіду – від законодавства Грузії й Вірменії до німецького і канадського кримінального права. Такий підхід дає змогу авторам вийти за межі вузьконаціонального підходу й відтворити еволюцію підходів до криміналізації організованої злочинності у світовій практиці.

Автори не уникають найгостріших питань, зокрема проблеми участі в злочинних організаціях службових осіб, суб'єктів підвищеного злочинного впливу. Їхні міркування щодо правового статусу таких осіб і критеріїв кваліфікації мають очевидний практичний інтерес і заслуговують на увагу не стільки науковців, скільки правозастосувачів.

Четвертий розділ присвячено аналізу норм про спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності за участь у злочинних організаціях (ч. 6 ст. 255 КК України). Автори доволі критично оцінюють чинну редакцію цієї норми, пропонуючи конкретні варіанти її вдосконалення. Ця частина монографії має практично орієнтований характер і, безперечно, буде корисною для розробників нового КК України.

Рекомендоване посилання:

Письменський Є. На шляху до нової концепції кримінально-правової протидії організованих злочинності : рец. на кн. Околіт О. В., Вознюк А. А. «Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації чи злочинної спільноти та участь у них: проблеми теорії і практики». *Наука і правоохорона*. 2025. № 3 (69). С. 200–201.

Важливим здобутком роботи є потужне емпіричне підґрунтя. Проаналізовано понад 800 кримінальних проваджень, охоплено статистичні дані за 2020–2024 роки, здійснено глибоке узагальнення судової практики. Саме це дало змогу авторам запропонувати не «кабінетний» погляд на проблему, а реалістичну картину її розвитку в правозастосовній практиці.

Джерельна база монографії вражає обсягом і якістю: понад 300 джерел, з-поміж яких – ключові праці української та зарубіжної кримінально-правової науки, нормативні акти, численні судові рішення. Автори не обмежуються лише аналізом наукової літератури, а посилаються на власні глибокі розробки і практичний досвід.

Слід відзначити і практичну значущість рецензованої праці. Висновки та рекомендації монографії можуть стати в пригоді слідчим, прокурорам, суддям, адвокатам, науковцям і законодавцям. Запропоновані авторами підходи мають реальний потенціал для впровадження –

як у чинне кримінальне законодавство, так і в новий проєкт КК України.

Безумовно, як і будь-яке наукове дослідження, робота містить дискусійні аспекти. Зокрема, певні зауваження можуть викликати пропозиції щодо відмови від поняття «злочинна спільнота», а також критика дефініцій «злочинний вплив», «суб'єкт підвищеного злочинного впливу», де має бути запропоновано чітко сформульовані альтернативи.

Загалом монографія Олександра Околіта й Андрія Вознюка є яскравим прикладом наукової роботи, що поєднує фундаментальний рівень із прикладною значущістю. Це якісна, актуальна й необхідна для української правової науки праця. Вона гідно поповнює корпус сучасної літератури з кримінального права і без сумніву заслуговує на широке впровадження в науковий обіг і практику. Водночас створює аналітичне підґрунтя для подальших досліджень у сфері протидії організованим злочинності та має потенціал стати орієнтиром для науковців, практиків і суб'єктів, які формують правову політику в Україні.

PYSMENSKYY Yevhen

Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Research of the King Danylo University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7761-7103>

TOWARDS A NEW CONCEPT OF CRIMINAL LAW COUNTERACTION TO ORGANIZED CRIME

Review of the book: Okolit O.V., & Vozniuk A.A. Criminal Liability for Establishing or Participating in a Criminal Organization or Criminal Association: Problems of Theory and Practice: monograph. Kyiv: Norma Prava, 2025. 324 p.